

1Sa 1,1–20

Rok co rok se odehrává stejné rodinné drama. Protagonistkami dramatu jsou Chana a Penina, dvě ženy, obě vdané za stejného muže, který se jmenuje Elkána. Penina má děti. Chana je bezdětná. Podle hodnot tehdejší společnosti vede neplodná žena stínovou existenci, nemá děti, tedy není požehnaná. Rok co rok Elkána, Penina a Chana cestují do Šíla, do Božího domu, aby tam oslavili Boha, který osvobodil Izrael z otroctví. Rok co rok se tyto oslavy stávají pro Chanu obzvláště ponižujícími. Její zármutek se při bohoslužbě stupňuje.

Penina se cítí silná a bohoslužba posiluje její sebejistotu, ona má děti, ona je nositelkou Božího požehnání. Bez milosti dává Chaně pocítit svou nadřazenost. Midraš, židovský výklad, uvádí, že Penina se Chany škodolibě ptala: „Co pěkného koupíš svým dětem?“ Pro Chanu je to velmi zraňující.

Chana byla patrně Elkánovou první ženou, miloval ji, ale protože se ukázalo, že je neplodná, přibral si druhou ženu, aby měl potomky. V pozdější židovské tradici se objevuje názor založený na přikázání „plod'te a množte se“ (Gn 1,28), že pokud manželství zůstane po deseti letech bezdětné, měl by muž usilovat o zplození potomků uzavřením dalšího manželství. Tento názor je doložen v základní sbírce židovských náboženských a právních zákonů, které se říká Mišna (traktát Jevamot 6,6).

Elkána patrně jednal v souladu s touto tradicí. Asi mu nedošlo, že tím své milované Chaně způsobí takové trápení. V této vztahově slepé uličce Elkána opakovaně vyjadřuje Chaně slova solidarity. Ptá se Chany: „*Proč pláčeš? Nejsem snad pro tebe lepší než deset synů?*“ (v. 8). Elkána to myslí dobře, Chanu miluje, snaží se jí utěšit, ale upřímně řečeno, jeho argumenty moc nefungují. Pro Chanu se nic nemění. Svátek oslavující izraelské Božstvo, které zachraňuje z otroctví, pro ni postrádá jakýkoli pozitivní smysl. Vzpomínka na osvobození z otroctví, vize bratrského života v zaslíbené zemi – to jsou pro Chanu prázdná slova, svázaná prázdnými rituály. Ovšem jen dokud Chana „nepovstane“.

Zlom v příběhu je ve verši devátém: „*Jednou, když v Šílu pojedli a popili, Chana vstala...*“ Chana vstává a jde do Hospodinova chrámu. To je mimochodem poprvé, co se v bibli mluví o Hospodinově chrámu. Do té doby je to vždy jen Hospodinův dům. Chana tam naříká, pláče a modlí se. Vyzývá Věčného, aby se ještě jednou prokázal jako Bůh, který kdysi viděl utrpení svého lidu v Egyptě a pamatoval na izraelské ženy a muže. Chana se modlí tiše. Zatímco v té době se modlitby obvykle konaly nahlas, ona jen hýbe rty a slova odříkává ve svém srdci. V tomto ohledu je Chanino chování neobvyklé – kněz Eli si je splete s projevem opilosti. A přesto je to docela typické chování pro utrápené lidi. Chana tajně hledá spojení s Bohem. V oficiální řeči je Bůh na straně zdravé prosperující rodiny, tam je přítomno viditelné Boží požehnání.

Chana se neodvažuje nahlas a veřejně promluvit o tom, že ze všech lidí právě ona naléhavě hledá pomoc u tohoto Boha. Modlí se naléhavě a zároveň tajně, v srdci, podobně jako mnoho jiných zraněných lidí. Ženy, které byly v dětství sexuálně zneužívány, ženy, které si uvědomují, že děti nechtějí, protože nemohou být dobrými matkami, ženy, které přišly o své děti, ženy, které se kvůli svým dětem trápí. Tito všichni možná doufají, že Bůh je na jejich straně, ale jak namáhavá a dlouhá je cesta k veřejnému prohlášení: Bůh bojuje i za mě, za to, aby i můj život měl hluboký smysl a mohl vzkvétat.

V příběhu je naznačeno zřetelné napětí mezi Chanou a náboženským establishmentem. Je to vyjádřeno prostřednictvím protikladu: „*Chana vstala, zatímco kněz Elí seděl...*“ Chana povstává ke svému duchovnímu boji, ale představitel oficiálního náboženství sedí, přihlíží a nerozumí tomu, co Chana prožívá. Kněz pozoruje Chanu a její jednání si vykládá negativním způsobem. Obrací se k ní s výčitkou: „*Jak dlouho se ještě budeš opíjet?*“

Chana je člověkem ve velkém zármutku, který se navíc od oficiální náboženské autority setkává s nepochopením. Je až s podivem, že se k němu Chana zklamaně neobráť zády tak, jako to v průběhu dějin učinilo mnoho jiných zklamaných lidí vůči různým náboženským představitelům. Ale Chana už snesla mnoho urážek a ústrků a pomoc očekává od Hospodina. Bojuje o to, aby našla u Eliho porozumění, a také ho dosáhne. Nakonec od něj uslyší větu, která ji upokojí: „*Jdi k pokoji, Bůh Izraele splní tvou prosbu, kterou jsi od něj žádala.*“

V hebrejštině zde není obvyklá formulace „jdi v pokoji“ (בשלו), jako např. v 2Sa 3,21, ale doslova „jdi k pokoji“ (לשלו), „jdi směrem k pokoji“, „vztahuj se k pokoji“. Tato vztaženost k něčemu se v následujícím verši (v. 18) dvakrát zopakuje. Doslova je tam napsáno „*a šla ta žena ke své cestě a jedla a její tvář už nebyla k ní.*“ Ekumenický překlad to opisuje slovy: „*a její tvář už nebyla smutná.*“ Chanina reakce je ovšem především o tom, že se změnila její životní orientace. Tato žena nyní šla zaměřená na svoji cestu, tedy na východisko ze své situace a její tvář už nebyla zaměřená na ni samotnou. Chana už nebyla uzavřená ve svém trápení, nekroužila už jen kolem sebe samé, vykročila na novou cestu a její tvář už nebyla soustředěná k ní samotné.

Chana prožila vysvobození z otroctví, do kterého člověka uvrhá jeho trápení. Velké a dlouhé trápení může člověka uzavřít, znemožnit mu prožívat radost a naději, vykročit k něčemu novému. Člověk se jakoby točí stále v kruhu, jeho myšlení je ovládané a určované tím, co ho trápí, jako by v jeho životě už nebylo nic jiného. Jako by např. nebylo velkou hodnotou to, že ji její manžel miluje. Ale ona se z toho nedokázala radovat.

Potom však vystoupila ze začarovaného kruhu svého trápení a ponížení, z pocitu marnosti a prázdnoty svého života. Vzala vážně slova, která jí řekl kněz. Nechala svoji cestu určovat výhledem na pokoj. Vrátila se do plnosti života, začala zase jíst a brzy na to otěhotněla a než uplynul rok, porodila syna a pojmenovala ho Samuel.

Tato změna začala tím, že Chana povstala a svoji hořkost vyplakala v modlitbě. Chana je příkladem člověka, který se naléhavě modlí. Její trápení dalo její modlitbě velkou sílu. Byla to modlitba pronášená v srdci, bez slyšitelných slov. Modlitba srdce zlomeného velkým žalem. A právě to způsobilo, že se modlila tak naléhavě, celé její nitro bylo zaměřené na Boha. Odpoutala se od toho, jak to vypadá navenek a byla ponořená ve své modlitbě.

My jsme často rozptylování mnoha myšlenkami a mnoha podněty, a proto i naše modlitby snadno mohou být roztěkané, nesoustředěné. Naše pozornost těká mezi mnoha impulzy, ale zlomené srdce je celistvé. Menachem Mendel z Kocku, známý jako Kocký rebe, říkal: „Není nic tak celistvého jako zlomené srdce.“ Zlomené srdce (לב נשבר) je srdce zbavené iluzí o vlastní soběstačnosti, je otevřené Bohu, je schopné soucitu, je pravdivé samo k sobě a v modlitbě je plně upnuté k Bohu. Zlomené srdce před Bohem nic neskrývá, je mu zcela vydané. Srdce, které bylo „zlomeno“ se může v modlitbě stát srdcem celým, nerozděleným, sjednoceným, srdcem, které je zcela při Bohu.

Myslím, že právě takové srdce měla Chana, a zažila také to, o čem píše žalmista: *Srdcem zkroušeným a zdeptaným ty, Bože, nepohrdáš!* (Ž 51,19). A druhá věc, ve které vnímám Chanu jako příklad pro nás, je to, že uvěřila slovům, která jí řekl kněz Eli: *„Jdi k pokoji a Bůh Izraele splní tvou prosbu, kterou jsi od něj žádala.“* Zaměř se na pokoj, upni se k pokoji, věř tomu, že i ty máš před sebou pokoj a Bůh dá to, oč jsi žádala. Chana to udělala a Hospodin, který vidí, co se odehrává v lidském srdci, se s ní spojil. Její život se zcela proměnil a na svět přišla jedna z nevýznamnějších biblických postav, prorok, soudce, kněz a velký přímluvce Božího lidu, Samuel. syn Chany. Amen.